

**Εισήγησις στὴν Β' Σύναξι Ἐνημερωτικῆ
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας
Κυριακῆ, 25.10/7.11.2021**

Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης Εἰκόνας στὴν Ἐθνικὴ μας Παλιγγενεσία

Με τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θυσία ἀναρίθμητων χιλιάδων Ἡρώων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, λίγων ἐπωνύμων καὶ πολλῶν, πάρα πολλῶν ἀνωνύμων, ἡ ἀγαπημένη, «πεφιλημένη» μας Πατρίδα, ἀξιῶνεται νὰ ἐορτάζει ἐφέτος τὴν διακοσιοστὴ Ἐπέτειο ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς ἀθάνατης Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821.

Μιᾶς Ἐπανάστασης, τόσο μοναδικῆς καὶ πραγματικῆς μεγάλης, ὅσο μέγας καὶ ἱερός ἦταν καὶ ὁ σκοπὸς καὶ τὰ ἰδανικὰ –ἡ Πίστη τοῦ Χριστοῦ μας ἡ Ἁγία καὶ τῆς Πατρίδος ἡ Ἐλευθερία– γιὰ τὰ ὁποῖα κηρύχθηκε στὶς 25 Μαρτίου τοῦ 1821, ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο, ἡρωϊκὸ Μητροπολίτη Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό, κάτω ἀπὸ τὸ κεντητὸ ἀπὸ γυναῖκες τῆς Σμύρνης Λάβαρο –ὅπως μᾶς εἶπε ἡ κα Ἑλίνα Μαστέλλου-Γιαννάκενα στὴν προηγούμενη σχετικὴ Εἰσήγησις (βλ. ἐδῶ)– μετὴν θαυμάσια Εἰκόνα τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου...

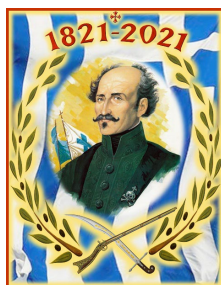

Ἡ Εἰκόνα, ἐπίσης, τῶν Ἁγίων Θεοστέπων καὶ Ἰσαποστόλων Βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, μετὴν ἐπιγραφὴ «Ἐν τούτῳ νίκα» στόλιζε, ἀπὸ τὴν μία πλευρά, τὸ πρῶτο ἐπαναστατικὸ μπαϊράκι τοῦ ἔνδοξου Ἱεροῦ Λόχου,

τὸ ὁποῖο εἶχαν ὑψώσει λίγο πρὶν στὸ Ἰάσιο τῆς Μολδοβλαχίας οἱ Ἀλέξανδρος καὶ Δημήτριος Ὑψηλάντης.

Ἐλάχιστη συμβολὴ εὐγνωμοσύνης τοῦ «Ἐργαστηρίου Ἐκκλησιοποιημένης Εἰκονογραφίας», στὸν λαμπρὸ αὐτόν, ὀφει-

λόμενο ἑορτασμό, ἀποτελεῖ ἡ μικρὴ μας ἀναφορὰ στὴν ἀποδεδειγμένη τεράστια συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης Εἰκόνας στὸ μέγιστο αὐτὸ Θαῦμα.

* * *

Μία ἀπὸ τὶς ἀποδείξεις, εἶναι γνωστὸ κείμενο Γάλλου Ἰησουίτη ὀνόματι Ρισάρντ, ὁ ὁποῖος στὰ μέσα τοῦ 17ου αἰ. περιηγεῖται τὴν σκλαβωμένη Ἑλλάδα. Ἐπιστρέφοντας στὴ χώρα του γράφει, φανερὰ ἐντυπωσιασμένος:

«Πολλὲς φορὲς ἀπορῶ πῶς κατόρθωσε νὰ ἐπιβιώσῃ ἡ χριστιανικὴ πίστη στὴν Τουρκία καὶ πῶς ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα 1.200.000 Ὁρθόδοξοι! Καὶ νὰ σκεφτῆ κανεῖς ὅτι οὐδέποτε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νέρωνος, τοῦ Διομητιανοῦ καὶ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἔχει ὑποστῆ ὁ Χριστιανισμὸς διωγμοὺς σκληρότερους ἀπὸ αὐτούς, ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία...

Καὶ ὁμως οἱ Ἕλληνες εἶναι εὐτυχισμένοι ποὺ παραμένουν Χριστιανοί. Νομίζω πῶς αὐτὸ ὀφείλεται στὴν λατρεία ποὺ τρέφουν στὴν Παναγία... Σὲ ὅλα τὰ σπιτία βλέπεις Εἰκόνας τῆς Παναγίας. Εἶναι ὁ φρουρὸς ἢ καλύτερα ἡ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Σ' αὐτὴν τὴν Εἰκόνα στρέφουν τὸ βλέμμα, ὅταν τοὺς συμβῆ κάτι κακό, ἰκετεύοντας τὴν βοήθειά της. Σ' αὐτὴν ἀπευθύνονται, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεό, ἂν μὲ τὴ δική Της μεσολάβηση ἔλθῃ κάτι καλὸ στὸ σπιτικό τους...

Ὁ ἴδιος διαπίστωσα μὲ πόση φυσικότητα, μὲ πόση εὐγλωττία καὶ συγκίνηση μιλοῦν στὶς οἰκογενειακές τους κουβέντες γι' αὐτὴν τὴν Βασίλισσα τῶν Οὐρανῶν».

Ἐνας ἐπίσης Γάλλος περιηγητῆς, ὁ I. Mangeart, στὸ βιβλίο του «Souvenirs de la Morie» (Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Μοριὰ) περιγράφει ὅσα εἶδε κατὰ τὴν περιήγησή του στὴν Πελοπόννησο, τὴν ἐποχὴ

της Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Σὲ ἰδιαίτερο κεφάλαιο ἀναφέρεται στὴ λατρευτικὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ δείχνει ἐντυπωσιασμένος ἀπὸ τὴν εὐλάβειά μας πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Ἴδου μερικὰ ἀποσπάσματα:

«Ἡ θρησκεία τους (ἐννοεῖ τὴν Ὁρθοδοξία) ποὺ τοὺς ἀπαγορεύει τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ ἀγάλματα, τοὺς ἐπιτρέπει ὡστόσο τὰ Εἰκονίσματα.

Σ' ὅλους τοὺς τοίχους τῶν Ἐκκλησιῶν τους εἶναι κρεμασμένα Εἰκονίσματα κάθε μεγέθους. **Τὰ** περισσότερα παρουσιάζουν τὴ μορφή τῆς Παρθένου ἢ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ποὺ εἶναι οἱ προτιμώμενοι πάτρωνές (προστάτες) τους...

Τὸ κεφάλι τῶν Παρθένων τους, ὅπως καὶ ὄλων τῶν Ἁγίων, εἶναι τριγυρισμένο μ' ἓνα φωτοστέφανο, ποὺ τὰ πινέλα τῶν ζωγράφων τους τὸ ἀποδίδουν περίφημα...

Ὅταν οἱ ναυτικοὶ γλυτώνουν ἀπὸ μεγάλους κινδύνους, ἀπὸ ναυάγιο, ἀπὸ τὸ θάνατο, μόλις πατᾶνε τὸ πόδι τους στὴ στεριά, τρέχουν ἀμέσως στὸ χρυσοσόχο γιὰ νὰ κάμουν παραγγελία καὶ νὰ προσφέρουν τὸ τάμα τους στὴ Θεοτόκο, στὴν Ἐκκλησία ποὺ Τῆς εἶναι ἀφιερωμένη...

Βλέπω σὲ δύο βημάτων ἀπόσταση μιὰ γυναίκα γονατιστὴ μπροστὰ στὸ Εἰκόνισμα τῆς Παναγίας. **Θεέ μου! Πόσα** σταυροκοπήματα! **Πόσες** γονυκλισίες κάνει μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ Εἰκόνισμα! **Μὲ** τί ἀφοσίωση τὴ βλέπω νὰ προσκυνάει τὸ χῶμα, ποὺ τὸ φιλάει τρεῖς φορές! **Καὶ** πόσο βιαστικὰ ξαναρχίζει τὰ σταυροκοπήματα, ποὺ τὰ κάνει ἀπὸ τὰ δεξιά πρὸς τ' ἀριστερά».

(Ἡλ. Οἰκονόμου, «Κείμενα Πίστεως καὶ ἐλευθερίας», Ἀθῆναι 1985, σελ. 185-186).

Ὁ ἐντυπωσιασμός τοῦ ξένου περιηγητοῦ εἶναι ἐκφραστικὸς καὶ εὐγλωττος. **Παρουσιάζει** μὲ ἀπλό, ἀλλὰ δυνατὸ τρόπο τὴν εὐλάβεια τοῦ λαοῦ μας, τοῦ δούλου Γένους μας, πρὸς τὴν Παναγία καὶ τὴν Εἰκόνα Τῆς. **Μὲ** αὐτὴ τὴν εὐλάβεια ὑπέμειναν τὴν ὀδυνηρὴ καὶ μακραίωνη σκλαβιά, ἐλπίζοντας στὴ λύτρωση, μ' αὐτὴ τὴν εὐλάβεια ἄρπαξαν καὶ τὰ καριοφίλια φωνάζοντας:

«Ἐλευθερία ἢ θάνατος!».

Ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας, στὴ Χάρη καὶ

προστασία της Παναγίας κατέφευγαν οί όπλαρχηγοί και οί καπεταναίοι, γονατιστοί ένώπιον τής Έερής Της Εικόνας, γιά νά συντονίζουν τόν Άγώνα και νά παίρνουν δυνάμεις γιά τή συνεχισή του στίς κρίσιμες στιγμές.

Στά Άπομνημονεύματα τών Έρωών τοῦ 1821 βρίσκουμε πολλές αναφορές ώς πρὸς τήν καταφυγή τους στη βοήθεια τής Παναγίας, ἀλλά και στην ἀδίστακτη βεβαιότητα και πίστη τους στην προστασία Της.

* * *

Θαῦμα, λοιπόν, τὸ ὁποῖο, ὅπως εἶναι γνωστό, ὑπέγραψε ὁ ἴδιος ὁ Τριαδικὸς Θεός μας, διὰ τής Θεοτόκου! Ἐνώπιον τής Εικόνας Της προσευχήθηκε ὁ Μέγας Ὀπλαρχηγὸς Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ θρυλικὸς Γέρος τοῦ Μοριά, πρὶν ἀρχίσει τὸν μέγιστο, δαφνοστεφανωμένο ἀγῶνα του, «πρῶτα ὑπὲρ Πίστεως κι ἔπειτα ὑπὲρ Πατρίδος», ὅπως ὁ ἴδιος δήλωσε μετὰ τὸ πέρας τής Ἐπανάστασης, στην γνωστὴ Ὁμιλία του στὴν Πνύκα.

«Ὅταν προχωροῦσε γιά τὴν ἀπελευθέρωση τής Τριπολιτσᾶς και εἶδε ὅτι εἶχαν κλονισθεῖ και δειλιάσει τὰ παλληκάρια του, ἐπειδὴ τοὺς εἶχαν ἐγκαταλείψει οἱ ἄλλοι ὄπλαρχηγοί, μπῆκε εὐλαβικὰ στην Ἐκκλησία τής Παναγίας στὸ Χρυσοβίτσι, ἔκαμε τὸν σταυρό του, ἀσπάσθηκε τὴν Εἰκόνα τής Μεγαλόχαρης και τὴν ἰκέτευσε γονατιστὸς και δακρυσμένος:

“Παναγιά μου, βοήθησε και τούτη τὴ φορά τοὺς Ἕλληνες νὰ ψυχωθοῦν”.

Και βγαίνοντας ἀπὸ τὸ Ναό Της, γεμᾶτος πίστη και ἱερὸ ἐνθουσιασμό βροντοφώναξε στὰ παλληκάρια του, πὸν τὸν πλησίασαν λίγο πρὸς πέρα, τὴν περίφημη ἐκείνη φράση του:

“Ὁ Θεὸς ὑπέγραψε τὴ λευτεριά τής Ἑλλάδος και δὲν θὰ πάρει πίσω τὴν ὑπογραφή Του”».

Ἔτσι, ἡ ἱερὴ Εἰκόνα τής Θεοτόκου, ὑπῆρξε ἡ ἀπαρχὴ τής εὐλογίας και τοῦ μεγάλου θαύματος τής Ἐθνικῆς μας Παλιγγενεσίας, πὸν ἀκολούθησε. Ἐνώπιόν Της εὐλογήθηκαν, ἐπίσης, ὅπως προείπαμε, τὰ Ὅπλα τοῦ Ἀγῶνα.

Όμως, ἡ Εἰκόνα, συνέβαλε ἔτι καὶ ἔτι στὸ Θαῦμα, ἐφ' ὅσον βοήθησε καὶ ἐνέπνευσε καὶ ἄλλους μεγάλους ὀπλαρχηγούς, οἱ ὅποιοι ἦταν πιστοὶ Χριστιανοὶ καὶ οἱ περισσότεροὶ ἀγράμματοι, τόσο, ποῦ ὅπως εἶναι γνωστό, μόλις μπορούσαν νὰ γράψουν τὸ ὄνομά τους, προκειμένου νὰ ὑπογράψουν.

Καὶ πῶς γνώριζαν ἄρα γε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, τὸ Ὅποιο ἐφάρμοζαν στὴν πράξη, καὶ θυσίαζαν «τὴν ψυχὴ τους», ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος, ἀλλὰ καὶ «τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν»; **Μ**ά, ἐκτός ἀπὸ τὰ «γράμματα» τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ ἦταν τὸ μόνο τους «Ἀναγνωστικό», εἶχαν καὶ τὸ *Εὐαγγέλιο τῶν ἀγραμμάτων*, ὅπως χαρακτηρίζει τὶς ἱερὲς Εἰκόνες αἰῶνες πρὶν, ὁ Μέγας Πρόμαχος τους Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, τὸ «ἐποπτικὸ Εὐαγγέλιο», κατὰ τὸν σύγχρονο Χρυσόστομο, Ἅγιο Νικόλαο Βελιμίροβιτς, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰ ἐξῆς σημαντικὰ σὲ ἐμπνευσμένη Ὁμιλία του γιὰ τὴν Κυριακὴ καὶ Νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας:

«...Ἰδιαίτερα ἐμεῖς, οἱ Ὁρθόδοξοι λαοὶ τῶν Βαλκανίων, ἔχουμε περισσότερους λόγους νὰ εὐχαριστοῦμε τὶς ἱερὲς Εἰκόνες.

*Ἐ*πόδουλοι τῶν Τούρκων γιὰ ἀρκετοὺς αἰῶνες, οἱ λαοὶ μας δὲν εἶχαν σχολεῖα καὶ μόρφωση. *Ἐ*κτός ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, μόλις ποῦ κάποιος γνώριζε νὰ διαβάξει τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ νὰ διδαχθῆ τὴν Διδασκαλία τῆς Σωτηρίας. *Εὐ*τυχῶς, ὁμως, ἡ ἀνάγνωση ἀντικαταστάθη ἀπὸ τὴν ἐνατένιση. *Ἐ*βλεπαν οἱ ἄνθρωποι τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀγιογραφημένη σὶς Εἰκόνες καὶ τοὺς Ναοὺς. *Ἐ*βλεπαν τὴν Ἱστορία τοῦ Σωτῆρος μας, τοὺς Βίους τῶν Ἁγίων, τῶν Ἡρώων τοῦ Χριστοῦ. *Π*ερισσότερο μὲ τὰ μάτια παρὰ μὲ τὰ αὐτιά γνώριζαν ἐκεῖνοι τὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὁδὸ τῆς Σωτηρίας. *Κ*ράτησαν, ἔτσι, τὴν Πίστη τους καὶ ἔσωσαν τὶς ψυχές τους, (ἀλλὰ μαζὶ καὶ τὶς Πατρίδες τους), ἐφ' ὅσον κάθε ταπεινὸ Ἐκκλησάκι, κάθε Μοναστήρι, κάθε ταπεινὸ Ἐρημοκκλήσι δίδασκε ὅλα ὅσα χρειάσθηκαν γιὰ νὰ ἀνάψει στὴν ψυχὴ τους ἢ φωτιὰ τῆς Πίστης, ὁ πόθος τῆς Λευτεριᾶς, ἡ ἀφοβία τοῦ θανάτου καὶ ἡ Ἐλπίδα τῆς Αἰωνιότητος».

Τὰ ἀνωτέρω ὑπογραμμίζονται καὶ σὲ ἔγκριτα ἑλληνικὰ συγγράμματα. **Λ**όγου χάριν ἀναφέρονται, μεταξὺ ἄλλων, στὴν εἰκονολογικὴ ἀνάλυση τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυρο-νικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στὸ ὁμώνυμο βιβλίο, τὰ ἐξῆς:

«Οἱ ὀλόσωμοι στρατιωτικοὶ Ἅγιοι, κρατοῦν σὰν φύλακες καὶ προστάτες τὴν πρώτη κάτω σειρὰ στὸ Καθολικό. **Σ**τέκουν οἱ περισσότεροι σχεδὸν μετωπικά, μὲ ἐλαφρὰ στροφή τοῦ κορμιοῦ καὶ ἀντίρροπο γύρισμα τῆς κεφαλῆς, σύμφωνα μὲ τὴν κλασσικὴ παράδοση (κοντραπόστο). **Γ**ι' αὐτὸ ἡ σύναξη αὐτὴ ἐκφράζει κάποια ζωντανὴ (ἀνα)ταραχὴ. **Ὅ**μως, ὅλοι πατοῦν στερεά, φοροῦν θώρακες πολὺπλοκούς, ποὺ ποικίλουν στὴν σύνθεση καὶ στὰ ἐξαρτήματά τους, εἶναι ζωσμένοι σπαθιά καὶ φορτωμένοι μὲ λόγχες, τόξα, ἀσπίδες. **Σ**τὴν πλάτη ἔχουν ριγμένο τὸ ἀναπετάριν, τὴν χλαμύδα, δεμένο μπροστὰ μὲ διάφορους τρόπους... **Εἶ**ναι οἱ λεβέντες τοῦ Θεοφάνη τοῦ Κρητός, μὲ τὶς βαριῆς κορμοστασιές,... ποὺ δὲν λείπουν ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες, τὰ ὠραῖα ἀρχοντόπουλα ποὺ στολίστηκαν τὶς ἀκριβῆς τους πανοπλίες, σὰν νὰ πηγαίνουν σὲ παρέλαση...

Χαίρεται ὁ Θεοφάνης, ζωγραφίζοντας καὶ ζομπλιάζοντας αὐτοὺς τοὺς μάρτυρες πολεμιστές, ποὺ ἡ λαϊκὴ παράδοση τοὺς θέλει καὶ αὐτοὺς λεβέντες, λαμπροὺς καὶ ὠραίους...

...Ἐντύπωση ἔντονη προκαλεῖ ἡ παρουσία, στὸν μοναστηριακὸ Ναό, τῆς ζωηρῆς αὐτῆς πολεμικῆς νεολαίας, καθὼς ὅλα αὐτὰ τὰ ὀλοζώντανα πρόσωπα περιβάλλουν καὶ “καρφώνουν” ἀμέσως μὲ τὰ ἐκφραστικὰ τους βλέμματα τὸν προσκυνητή...».

Ἐμπνέει, λοιπόν, ὁ Θεοφάνης μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τοὺς Ἕλληνες, ποὺ βλέπουν τὶς Ἅγιες, ἡρωϊκῆς αὐτῆς μορφῆς καὶ ποθοῦν νὰ μιμηθοῦν τὴν πίστη τους, τὴν ἀγάπη τους γιὰ Θεὸ καὶ πατρίδα, τοὺς ἀγῶνες τους, τὴν θυσία τους...

Καὶ συνεχίζει ὁ συγγραφέας τῆς ἀνάλυσης, ὡς ἐξῆς:

«Μία πιθανὴ ἐρμηνεῖα, γιὰ τὴν προτίμηση καὶ τὴν προβολὴ αὐτῆς τῆς πολεμικοῦ χαρακτήρα στρατιωτικῆς παράταξης, θὰ ἦταν ἡ ἀναφορὰ στὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ...ποὺ καθὼς ζοῦσε μέσα στὶς συνθήκες ἀνταγωνισμοῦ Χριστιανισμοῦ-Ἰσλαμισμού, αἰσθανόταν ἀδιάκοπα καὶ ἄμεσα τὴν ἀπειλὴ τοῦ ὀθωμανικοῦ κινδύνου.

Δεῖγμα τῆς στάσης τοῦ Θεοφάνη στὸ θέμα αὐτὸ βρίσκουμε σὲ μία λεπτομέρεια τῆς τεράστιας Δευτέρας Παρουσίας, στὴν Τράπεζα τῆς Μεγίστης Λαύρας. **Ἐ**κεῖ, ἀνάμεσα στὰ δύο ζεύγη ἀποκαλυπτικῶν βασιλέων –Ναβουχοδονό-

σορ, Κύρος καὶ Ἀλέξανδρος, Αὔγουστος— παριστάνεται σὲ μικρὴ κλίμακα ἢ συμπλοκὴ ἑνὸς μαύρου τράγου, ὁ ὁποῖος ἔχει καταβάλει ἕναν ἄσπρο κριό. Δίπλα στὸν νικητὴ τράγο γράφει Ἀλέξανδρος, δίπλα δὲ στὸν ἡττημένο κριὸ Δαρείος. **Τὸ** θέμα ἀναφέρεται σὲ ὄραση τοῦ Προφήτη Δανιήλ (8, 3-14), ὅπου ὁ «τράγος τῶν αἰγῶν» καταβάλλει τὸν κριό καὶ —ὅσο γνωρίζω— ἀπὸ τὸν Θεοφάνη ἀποδίδεται εἰκαστικὰ ἢ ἐρμηνεῖα, ποὺ εἶχε δώσει ἀπὸ παλιὰ ὁ Θεοδώρητος, Ἐπίσκοπος Κύρου (P.G.81, στ. 1449) στὴν ὄραση τοῦ Προφήτου Δανιήλ. **Σύμφωνα** μὲ αὐτὴν, προλέγεται ἡ νίκη τοῦ Ἀλεξάνδρου (τράγος) ἐπὶ τοῦ Δαρείου (κριός), κατὰ τὰ πρότυπα τῆς εἰκονογράφησης τῶν χρησμῶν. **Εἶναι**, ὁμως, καθαρὴ ἢ σημασία, ποὺ παίρνει ἐδῶ ὁ Ἀλέξανδρος = Ἕλληνας καὶ ὁ Δαρείος = Τοῦρκος. **Ἡ** παρουσία τοῦ παρέμβλητου αὐτοῦ μοτίβου στὴν Δευτέρα Παρουσία, τὴν ὁποία θεωροῦμε πρωτοβουλία τοῦ Θεοφάνη, ὑποστηρίζει τὴν ἄποψη, γιὰ συσχέτιση τῆς προτίμησης στατιωτικῶν ἀγίων, γιὰ τὸ Καθολικό, μὲ τὴν σύγχρονη ἱστορικὴ συγκυρία στὴν πατρίδα τοῦ ζωγράφου...».

* * *

Ἄς δοῦμε, τώρα, τὴν περίπτωση τοῦ δεύτερου μεγάλου Ὀνόματος τῆς Ἐπανάστασης: τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη.

Ὁ μέγας αὐτὸς Ἀρχιστράτηγος, ὁ Ἄητὸς τῆς Ρούμελης, ἔπασχε ἀπὸ φυματίωση καὶ «θέρμες» καὶ ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας του ἐπιδεινονόταν συνεχῶς. **Κατέφυγε** τὸ 1823 στὴν Ἱερὰ Μονὴ Προυσοῦ καὶ ἐκεῖ προσευχήθηκε ἐνώπιον τῆς θαυματουργοῦ Εἰκόνας τῆς Παναγίας μας, ἡ Ὅποία τὸν θεράπευσε. **Τότε**, ἀπὸ εὐγνωμοσύνη ἀφιέρωσε στὴν Ἱερὴ Εἰκόνα θαυμάσια ἀργυρόχρυση ἐπένδυση, ἡ ὁποία φέρει τὴν ἐξῆς ἀνάγλυφη ἐπιγραφή: **«Ἡ Παντάνασσα. Δι' ἐξόδων τοῦ γενναιοτάτου Στρατηγοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη, χειρὶ Γεωργίου Καρανίκα, 1824»!**

Τὰ τρία ἀστέρια, τὰ ὁποῖα βλέπουμε σὲ κάθε Ὁρθόδοξη Εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ σημαίνουν τὴν Ἄειπαρθενία Της, εἶναι παράσημα τοῦ μεγάλου Ἡρώα, ποὺ τὰ ἀφιέρωσε κι αὐτὰ στὴν Χάρη Της...

Ἄναμφισβήτητη, εἶναι καὶ ἡ βοήθεια, τὴν ὁποία ἔλαβε ὁ ἄλλος μέγιστος Στρατηγός μας, ὁ πασίγνωστος Γιάννης Μακρυγιάννης.

Ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε πῶς ἄρχισε ἡ ἔνδοξη πορεία του, μετὰ ἀπὸ ἓνα ὀδυνηρὸ ἐπεισόδιο. **Τὸ** περιγράφει ὁ ἴδιος στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του:

«...Ἦταν γιορτὴ καὶ παγγύρι τ' Ἀγιαννιοῦ.

Πήγαμεν (μὲ ἓναν πατριώτην μου) εἰς τὸ παγγύρι· μῶδωσε τὸ ντουφέκι του νὰ τὸ βαστῶ.

Ἐγὼ θέλησα νὰ τὸ ρίξω, ἐτζακίστη. **Τότε** μ' ἔπιασε σὲ ὅλον τὸν κόσμον ὀμπρὸς καὶ μὲ πέ-

θανε στὸ ζύλο. **Δὲν** μ' ἔβλαβε τὸ ζύλο τόσο, περισσότερον ἢ ντροπὴ τοῦ κόσμου. **Τότε** ὅλοι τρώγαν καὶ πίναν, καὶ ἐγὼ ἔκλαιγα. **Αὐτὸ** τὸ παράπονον δὲν ἤῤῥα ἄλλον κριτὴ νὰ τὸ εἰπῶ νὰ μὲ δικαιώσῃ, ἔκρινα εὐλογον νὰ προστρέξω εἰς τὸν Ἀι-Γιάννη, ὅτι εἰς τὸ σπῖτι του μῶγινε αὐτεῖνη ἢ ζημίαι καὶ ἡ ἀτιμία. **Μπαίνω** τὴ νύχτα μέσα εἰς τὴν ἐκκλησιά του καὶ κλειῶ τὴν πόρτα καὶ ἀρχινῶ τὰ κλάματα μὲ μεγάλες φωνὲς καὶ μετάνοιες: “τ' εἶναι αὐτὸ ὀποῦγινε σὲ μέναν, γομάρει εἶμαι νὰ μὲ δέρνουν;”. **Καὶ** τὸν περικαλῶ νὰ μοῦ δώσῃ ἄρματα καλὰ κι' ἀσημένια καὶ δεκαπέντε πουγγιά χρήματα καὶ ἐγὼ νὰ τοῦ φκιάσω ἓνα μεγάλο καντήλι ἀσημένιον. **Μὲ** τὶς πολλὰς φωνὲς κάμαμεν τὶς συμφωνίες μὲ τὸν Ἄγιον».

Πέρασαν χρόνια καὶ ὁ μικρὸς Μακρυγιάννης ἀνδρώθηκε καὶ «ἔκανε κατάστασιν» (ἀπέκτησε χρήματα). **Ὅμως** δὲν ξέχασε «τὶς συμφωνίες μὲ τὸν ἀληθινὸν φίλον του»:

«Τότε ἔφκιασα ντουφέκι ἀσημένιον, πιστιόλες καὶ ἄρματα καὶ ἓνα καντήλι καλὸ. **Καὶ** ἄρματομένος καλὰ καὶ συγυρισμένος τὸ πῆρα καὶ τὸ πῆγα εἰς τὸν προστάτην μου καὶ εὐεργέτην μου κι' ἀληθινὸν φίλον, τὸν Ἀι-Γιάννη, καὶ σώζεται ὡς τὴν σήμερον· ἔχω καὶ τῶνομά μου γραμμένο στὸ καντήλι. **Καὶ** τὸν προσκύνησα μὲ δάκρυα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μου, ὅτι ἐθυμήθηκα ὅλες μου τὶς τλαιπωρίες ὀποῦ ἔδοκίμασα...».

Ἐπίσης, στὰ «Ὁράματα καὶ θάματα» ἐπανειλημμένως κάνει λόγο γιὰ τὴ βοήθεια τῆς Παναγίας στὸν ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Συγκινητικὲς εἶναι καὶ οἱ προσευχὲς του πρὸς τὴ Θεοτόκο:

«Δόξα Σε, Κύριε Χριστέ, σταυρὲ σταυρωμένε, λαμπρὲ καὶ ἀναστημένε, τρισυπόστατε Θεέ, ἀγία Τριάδα, Θεοτόκο...

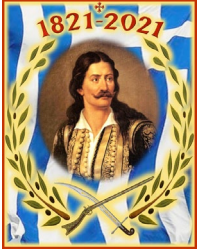
Κύριε ἄπλωσε τὸ λαμπρὸ σου καὶ εὐλογημένο σου χέρι καὶ βγάλε μας ἀπὸ τὸν σκότον τὸν βαθὺ ὅπου εἴμαστε πε-

σμένοι καὶ χαμένοι καὶ πνιγμένοι τόσες αἰῶνες... σῶσε, Κύριε, ὅλους, δῶσε, Θεοτόκο, τὴν υἰγιάν, ὅσοι παθόντες ἔρχονται εἰς τὴν Χάρη σου, Βαγγελίστρα μου, διὰ νὰ δοξαστεῖ ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ ἡ Βασιλεία Του, νὰ πιστέψουν οἱ τύραγνοι, οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἄδικοι καὶ νὰ ἰδοῦνε τί ἐστὶ Θεὸς παντοῦργος καὶ ἡ Βασιλεία Του...».

(«Οράματα καὶ θάματα», σελ. 154-155)

Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος εἶχε τὴν Εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὴν σημαία, τὴν ὁποία ὕψωσε στὴν ἀπελευθερωμένη Λιβαδειά, ἀλλὰ καὶ στὸ ἐνδοξο Γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, λίγο πρὶν τὴν ἡρωϊκὴ, ἐφάμιλλη μὲ τὶς ἀρχαῖες Θερμοπύλες μάχη καὶ τὸ ἐνδοξο μαρτυρικὸ τοῦ τέλος.

Τὴν ἴδια Εἰκόνα εἶχε καὶ τὸ μπαϊράκι τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, γιὰ τὸν ὁποῖο ἀναφέρεται, ὅτι πηγαίνοντας στὴν μάχη, πέρασε ἀπὸ τὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Προυσιώτισσας. Μπήκε στὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς, προσκύνησε τὴν θαυματουργὴ Εἰκόνα καὶ βγαίνοντας τράβηξε τὸ πουγγί του καὶ τὸ ἔδωσε σὲ ἕναν καλόγερο ποὺ ἦταν ἐκεῖ: «**Πάρτο**», τοῦ εἶπε, «νὰ τὰ μοιράσεις γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη». Ὁ καλόγερος, ποὺ δὲν εἶχε δεῖ ποτὲ τὸν Μπότσαρη, τὸν ρώτησε παραξενεμένος: «**Τί; Πέθανε ὁ Μᾶρκος;**» καὶ ὁ Μπότσαρης τοῦ ἀπάντησε: «**Ὁχι, ἀλλὰ πηγαίνει γιὰ νὰ πεθάνει**»...

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοί, ὅπως καὶ ὀλόκληρες ἐπαναστατημένες ἐπαρχίες καὶ νησιά, στόλιζαν καὶ ἀγίαζαν μὲ Ἅγιες μορφές τὰ μπαϊράκια, τὰ λάβαρα ἢ τὶς σφραγίδες τους.

Ἐπίσης, ὁ ξακουστός –Νικηταρᾶς ἢ Τουρκοφάγος– Νικήτας Σταματελόπουλος ἀφιέρωσε Εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου «τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ πολέμου» στὸν Ἱερὸ Ναὸ Παναγίας Ναυπλίου.

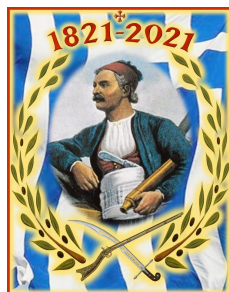
ου, για την μεγάλη νίκη του στο Βαλτέτσι, όπου κατενίκησε πολλαπλάσιο τούρκικο στρατό. Είναι γνωστό το περιστατικό της άγκύλωσης του χεριού του, που χρειάστηκε ιατρική επέμβαση, για να ανοίξει και να αφήσει το σπαθί!...

Ἡ ιερὰ Εἰκόνα σήμερα φυλάσσεται στὸν Ναό, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ, για νὰ μπορούμε καὶ οἱ νεώτεροι νὰ τὴν βλέπουμε ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ θυμόμαστε πὼς κάποτε κάποιοι πολέμησαν γενναῖα καὶ ἔδωσαν τὴν ζωὴ τους, για νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ τόπος σήμερα ἐλεύθερος.

* * *

Πολὸ συχνά, ἀναφέρεται καὶ ἡ σχέση τῶν Ναυμάχων μας, με τὶς ἱερὲς Εἰκόνες.

Ὁ μέγας Ναυμάχος καὶ Ναύαρχος τοῦ Στόλου τῆς ἐπανάστασης Ἀνδρέας Μιαούλης συνδέεται ἄρρηκτα με τὴν εὐλάβεια καὶ τὴν πίστη του στὴν Εἰκόνα τῆς Παναγίας μας Γαλακτοτροφούσης, τὴν Ὅποια ὑπεραγαποῦσε καὶ ἀναρτοῦσε πάντοτε στὸ

κατάρτι τοῦ πλοίου του πρὶν τὶς ναυμαχίες. **Λέ**γεται δε, ὅτι ἡ Παναγία μας προέλεγε τὴν ἐκβαση, φωτίζοντας ἢ ὄχι τὸ βράδυ τὸ κατάρτι!...

Βρίσκεται τώρα στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀναλήψεως Νέου Κόσμου.

Ἄλλά, καὶ ὁ ἀτρόμητος πυρπολητῆς Κωνσταντῆς Κανάρης, ἀφοῦ πυρπόλησε τὴν τουρκικὴ ναυαρχίδα στὸ λιμάνι τῆς Χίου, γιγαντωμένος ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴ Θεία Κοινωνία στὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπέστρεψε μετὰ τὸ ἐκπληκτικὸ κατόρθωμά του στὸν ἴδιο Ναό, για νὰ ἐκφράσει με δάκρυα τὴν εὐγνωμοσύνη του στὴν Παναγία.

Νά, πὼς περιγράφει τὴ σκηνὴ ὁ ποιητῆς Γ. Δροσίνης:

«Μεσάνυχτα ὁ πυρπολητῆς ἐγύρισε καὶ πήδησε ἀπ' τὸ γρήγορο καϊκι, πιστὸς νὰ φέρῃ μετὰ τὰ πόδια ὀλόγυμνα στὴν ἐκκλησιὰ τὸ τάμα για τὴ νίκη.

Τὸ χέρι ποῦ ἄτρεμο ἔσπειρε τὸ θάνατο μετὰ τὸ δαυλό –τὸ φοβερὸ τὸ χέρι– τώρα ταπεινωμένο καὶ τρεμάμενο στὴν Παναγιά ἀνάβει ἐν' ἁγιοκέρι».

Ἐνα συγκλονιστικὸ θαῦμα Εἰκόνας τῆς Παναγίας μας, στὴν

θάλασσα, εἶναι αὐτὸ ποὺ συνετελέσθη μετὰ τὴν πτώση τῆς Σφακτηρίας (1825). Γράφει ὁ ἱστορικός:

«Τὰ λίγα ἑλληνικὰ πλοῖα ποὺ ἦταν στὸ λιμάνι, γιὰ νὰ μὴν ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὸν αἰγυπτιακὸ στόλο, ποὺ ἔφραζε τὸ στόμιο, ἔκοψαν τὶς ἄγκυρες καὶ “διωλίσθησαν” ἔξω, πρὸς τὰ ἀνοικτὰ.

Καθυστέρησε ὁμως ὁ “Ἄρης”, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μπορούσε νὰ σώσει τὸν Τσαμαδὸ. Ἄλλ’ ὁ Τσαμαδὸς δὲν γυρνοῦσε. Ἦταν πάνω στὴ Σφακτηρία λαβωμένος ἢ αἰχμάλωτος ἢ εἶχε σκοτωθεῖ. Καὶ τότε, ἐπειδὴ γινόταν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή περισσότερο προβληματικὴ ἢ ἔξοδος, γιὰτι πυκνώνονταν τὰ αἰγυπτιακὰ καράβια, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ περάσουν ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν στόλο τοῦ Ἰμπραήμ.

Ὅλοι πάνω στὸν “Ἄρη”, εἶχαν ἐπίγνωση τοῦ τρομεροῦ κινδύνου. Καὶ τότε, ἐνῶ ἔκοβαν τὴν ἄγκυρα καὶ ἀνοίγαν τὰ πανιά, ἀνέβασαν στὸ κατάστρωμα τὴν Εἰκόνα τῆς Παναγίας. Ἐνας Ἱερεὺς, ποὺ εἶχε διασωθῆ ἀπὸ τὴ Σφακτηρία ἔψαλλε Παράκληση. Συγκινητικὲς στιγμὲς γιὰ τοὺς Καπεταναίους καὶ τοὺς ναῦτες. Ὅλοι μὲ θερμὴ ψυχὴ ζητοῦσαν ἀπὸ τὴν Μεγαλόχαρη νὰ κάνη τὸ θαῦμά Της. Στὸ τέλος ἀσπάζθηκαν τὴν Εἰκόνα καὶ ἔκαναν τάμα νὰ τὴν χρυσώσουν, ἂν ἐσώζοντο.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ναῦτες εἶπε, ὅταν ἀσπαζόταν:

- Παναγία μου, ἂν δὲν μᾶς σώσης, θὰ χαθῆς καὶ Σὺ!...

Ὁ “Ἄρης” προχωροῦσε σταθερὰ μὲ κυβερνήτες τὸν Βότση καὶ τὸν Σαχτούρη, ἐνῶ μύδροι καὶ σφαῖρες τὸν κτυποῦσαν ἀπὸ παντοῦ. Τὸ κατάστρωμα εἶχε ξυλωθῆ ἀπὸ τὶς βολές. Τὰ πανιά του σκίσθηκαν. Τὸ τιμόνι του ἔσπασε.

Παρ’ ὅλη τὴν βροχὴ τῶν σφαιρῶν οἱ ναῦτες ἔτρεχαν παντοῦ, γιὰ νὰ διορθώσουν ὅ,τι μπορούσαν καὶ νὰ μὴ χάσῃ τὸ σκάφος τὴν δυνατότητα νὰ κινῆται. Πλησίαζε νὰ νυκτώσῃ. Ἄνεμος ἔπεφτε. Ταὶ ἡ θέση τοῦ πλοίου γινόταν ἀπελπιστικὴ.

Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἄρη (Κων. Βολανάκη)

Τότε ἡ Παναγία ἔκανε τὸ θαῦμά Της: Ἐνα νεφέλωμα ἐπικάθησε πάνω στὸ πλοῖο καὶ ἐκμηδένισε τὴν ὀρατότητα τῶν Αἰγυπτίων. Ἦταν σὰν τὴν νεφέλη ἐκείνη, ποὺ κάποτε εἶχε σκεπάσει τὸν Ἰσραὴλ! Ἔτσι καὶ τώρα ὁ Νέος Ἰσραὴλ δοκίμαζε τῆς Θεομητορικῆς ἐπέμβασης τὰ ἀποτελέσματα.

Μέσα ἀπὸ τὸ νέφος κατόρθωσε νὰ διαπλεύση ὁ “Ἄρης” καὶ νὰ φθάση στὸ ἐλεύθερο πέλαγος ἔχοντας ἀπὸ τὸ πλήρωμά του δυὸ νεκροὺς καὶ ἑπτὰ τραυματίες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Γεώργιο Σαχτούρη».

* * *

Τὸ Παλλάδιον τῆς Ἑλλάδος, τέλος, ἡ Παναγία τῆς Τήνου, ποὺ εἰκονίζει τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, φανερώθηκε ἀπὸ τὴν Ἰδία τὴν Παναγία μας τὸ 1823 καὶ ἀνεπτέρωσε τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Ἐλευθερίας στὶς φοβισμένες καρδιές τῶν φτωχῶν ραγιαδῶν, ἐφ’ ὅσον ἦταν ἐκείνη τὴν χρονιά σὲ ἔξαρση ὁ ἐμφύλιος σπαραγμός.

Ὁ μέγας Ὀπλαρχηγὸς Θεόδωρος Κολοκοτρώνης χαιρέτησε τὸ θεόσταλτο δῶρο καὶ οὐρανόσταλτο μήνυμα καὶ μὲ δάκρυα χαρᾶς φώναξε: «**Ε**, τώρα πιά ὁ Θεὸς στερέωσε τὴν ὑπογραφή Του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος...».

* * *

Ἡ Εἰκόνα, ὅπως συμπεραίνουμε ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, ὄχι μόνον συνέβαλε τὰ μέγιστα στὴν ἐκκόλαψη τοῦ Θαύματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, ἀλλὰ ἐνίσχυε σταθερὰ τοὺς Ἀγωνιστές, ὅπως καὶ τὸ ὑπόδουλο Γένος, καθ’ ὅλη τὴν διάρκειά της.

Στὸν ἐπίλογο λοιπόν, τῆς μικρῆς αὐτῆς προσέγγισης ἀναφέρουμε τὴν πιστοποιημένη εἰκονοφιλία τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου Ἑλληνα Κυβερνήτη: τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια, γνωστοῦ γιὰ τὴν βαθειὰ Ὁρθόδοξη Πίστη του.

Μεταξὺ τῶν Εἰκόνων, τίς ὁποῖες εἶχε, ἡ προσωπικὴ προσκυνηματικὴ Εἰκόνα του, μία Παναγία Γλυκοφιλοῦσα, ἐξαιρετικῆς λαϊκῆς Τέχνης μὲ σαφῆ ἑπτανησιακὸ «ἄρωμα», ἐνώπιον τῆς Ὁποίας προσευχόταν πολὺ συχνά, γιὰ φώτιση, ὑπομονὴ καὶ δύναμη στὸ δύσκολο ἔργο του, φέρει στὸ πίσω μέρος τὴν ἐξῆς

ιδιόχειρη τοῦ Κυβερνήτη ἐπιγραφή, μετὰ τὴν ὁποία κλείνουμε καὶ τὴν ταπεινὴ μας ἀναφορά, προσθέτοντας ὑπὲρ ὅλων μας ἓνα διαχρονικὸ «Ἀμήν!»:

Γλοκοφικοῦσα Μαριάμ, τὸν Υἱόν Σου αἶτησαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ δούλου Σου Ἰωάννου, βραβεῦσαι, μετὰ σοφίας κυβερνᾶν τὸν εὐσεβῆ λαόν Του καὶ Βασιλείας με Αὐτοῦ τυχεῖν δι' ἔλεός Του. Ἀμήν!....

Εὐχαριστοῦμε!

Φυλὴ Ἀττικῆς, 25ῆ Ὀκτωβρίου 2021 ἐκ. ἡμ.
«Ἐργαστήριον Ἐκκλησιοποιημένης Εἰκονογραφίας»
Ὁμιλητής: Κοσ Φώτιος Ἀθανασόπουλος

